

FAMILJ

Det judiska folket är långt ifrån en homogen grupp. Även om dom flesta judar i dag lever i Israel eller USA, har det inte alltid varit så. För flera tusen år sen började stora migrationsrörelser från Israel långt före år 0 i vår tideräkning. Assyrierna och babylonierna förde med sig judar till sina riken efter erövringar. När romarna tog över Jerusalem och förstörde det andra templet omkring år 70 (enligt vår tideräkning), spreds det judiska folket ut över hela Romarriket. Förstörelsen av templet och spridningen av judarna förändrade judendomen radikalt – och påverkar den än i dag. Resultatet blev att judarna i nästan 2 000 år saknade ett eget land och spreds över stora delar av världen. Dom hamnade i den så kallade *diasporan*, förskringingen.

Under den här tiden växte olika judiska församlingar fram i Asien, Mellanöstern, Afrika och Europa. Dom utvecklade egna traditioner, ibland under mer än 2 000 år. Det är svårt att göra en rättvis historisk sammanfattning på bara några rader. Men om vi hoppar fram till 1700-talet berättar Abba Eban i boken *Mitt folk* att 80 procent av världens judar då bodde i Mellan- och Östeuropa – närmare 2,5 miljoner, innan den enorma befolkningsökningen som kom under industrialismen.

Tillbaka i Sverige är år 1775 ett viktigt årtal. Då fick *Aaron Isaac* som förste jude bosätta sig här utan att behöva konvertera till kristendomen. Det blev starten för dom judiska församlingarna i Sverige, som alltså inte har lika lång närvaro här som församlingarna i Frankrike, Tyskland eller Polen. Dom första judarna i Sverige kom från Tyskland, och senare kom fler från Östeuropa, Centraleuropa och Baltikum – på flykt undan förföljelser och fattigdom. Under 1900-talet kom många i samband med Förintelsen, och även under 1950-, 60- och 90-talen flyttade judar hit från bland annat Ungern, Polen och forna Sovjetunionen. Lägg därtill israeler som flyttat hit, så börjar den svensk-judiska paletten ta form.

Så dom judar som lever i Sverige är definitivt ingen homogen grupp. Kanske är “en salig blandning” det bästa sättet att beskriva dom. Det finns en enorm variation bland judar – *ett folk* som kommer från många olika kulturer och länder. Och det påverkar förstås hur judendomen levs, där hemmets roll blir central.

Hemmet är mittpunkten för många människor och familjen är oerhört viktig inom judendomen. Det är i hemmet dom flesta judiska helgerna firas och där judendomen förs vidare till nästa generation. Enligt den hebreiska bibeln började traditionen med *stamfäderna Abraham, Isak och Jakob* och *stammödrarna Sara, Rebecka, Leah och Rakel*. Det är därför många traditionella judar refererar till dom när de på fredagskvällen välsignar sina barn. För flickor handlar det om att bli som stammödrarna, medan pojkar välsignas att bli som *Efraim* och *Menasse* – Josefs söner. Josef var en av Jakobs tolv söner. Josef såldes som slav till Egypten men lyckades senare bli en framgångsrik administratör i regimen där, och kunde ta hand om sin familj under hungersnöden. En förklaring till att man fokuserar på Jakobs barnbarn istället för hans egna barn är att *Efraim och Menasse*, trots att dom hade ett gott liv i Egypten, inte *assimilerades*. Det kan kännas som en modern parallell för många av oss: att bo i Sverige men aldrig glömma familjens rötter.

Källa: Boken *@StoltJude* – om judiskt liv i Sverige (Samuel Adler) som har getts ut av Judiska Ungdomsförbundet i Sverige